

CASE-STUDY ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ (НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

CASE-STUDY AS A MEANS OF FORMATION OF THE PROFESSIONAL AND SPEECH COMPETENCE OF FUTURE NAVIGATORS (IN CLASSES OF LEARNING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES)

Вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців морського профілю, а саме судноводіїв, сьогодні стає дедалі більш актуальним. Нині в контексті активного застосування нестандартних методів на заняттях із фахових дисциплін, а саме активних, інтерактивних та інноваційних методів навчання, особливого значення набуває метод кейсів.

Ключові слова: професійна підготовка, професійно-мовленнєва компетентність, інтерактивні та інноваційні методи навчання, метод кейсів.

спеціальних дисциплін, а именно активних, інтерактивних та інноваційних методів навчання, особливого значення набуває метод кейсів.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессионально-речевая компетентность, интерактивные и инновационные методы обучения, метод кейсов.

Improving the professional training of future specialists in the maritime profile, including navigators, is becoming more and more relevant issue. Today, in the context of the active use of non-standard methods in specialized subjects' as follows active, interactive and innovative teaching methods, the case method gets a particular importance.

Key words: professional training, professional and speech competence, interactive and innovative teaching methods, case method.

УДК 811.111:656.61(045)

Бондаренко Є.В.,
викладач кафедри
англійської мови № 2
Національний університет
«Одеська морська академія»

Совершенствование профессиональной подготовки будущих специалистов морского профиля, а именно судоводителей, сегодня становится все более актуальным. Сегодня в контексте активного применения нестандартных методов на занятиях

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У цьому аспекті привертає увагу проблема формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців судноводіння за допомогою кейс-технології на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням.

Вирішення цієї проблеми впливає на формування та розвиток таких важливих професійних умінь і якостей курсантів, як забезпечення ефективної взаємодії в команді, мобільності прийняття правильних рішень у проблемних ситуаціях, результативності аргументації своєї позиції тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових джерел (Т. Бучинська, О. Дендеренко, А. Жульківська, Т. Пащенко, Е. Стрига, С. Шумська) свідчить, що активізація використання кейс-технології у вищих навчальних закладах є однією з актуальних проблем розвитку національної системи освіти.

Свій внесок у розвиток інтерактивних технологій, а саме кейс-навчання, зробили вітчизняні вчені в галузі економіки (Г. Багієв, Н. Боталова, В. Давиденко, О. Маргвешвілі, Е. Михайлова, В. Наумов, О. Сидоренко, О. Смолянинова, Ю. Сурмін, Ю. Фіногенова, В. Чуба, П. Шеремета та інші), педагогіки (І. Бех, В. Бондар, Л. Буркова, А. Вербицький, М. Волкова, І. Дичківська, М. Кларін, Т. Кошманова, О. Пехота, І. Подласий, О. Пометун, Г. Селевко, О. Сисоєва, М. Фіцула, Д. Чернилевський, Н. Шапілова, П. Щербань та інші). Досліджувалися й питання використання кейс-навчання

під час викладання різних дисциплін в українській вищій школі (Г. Каніщенко, Ю. Сурмін, О. Сидоренко, В. Чуб, П. Шеремета та інші) Окрім того, впровадження кейс-методу в процесі професійної підготовки майбутніх спеціалістів розглядалося й зарубіжними науковцями (Т. Бердта, Л. Бреслов, Дж. Ерскін, Ф. Єдейем, К. Ёйст, Дж. Маан, Р. Меррі, М. Ліндерс, Р. Льюїс, Г. Кардос, Д. Крукшенк, Р. Прінг, М. Райхельт, Дж. Рейнолдс, Г. Сайкс, С. Смітт, М. Стенфорд А. Уотсон, М. Шейером та інші).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас потребує більш глибокого висвітлення проблема використання кейс-технології (case-study) як засобу формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням.

Мета статті. Розкрити засоби впровадження кейс-технології як засобу формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв; завданнями статті є розкрити сутність поняття «кейс-технологія», інструментарій її реалізації в процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв.

Виклад основного матеріалу. Використання ситуаційного методу навчання дає змогу викладачу розвивати мислення студентів (а саме – вміння формулювати власну думку, приймати обґрунтовані рішення), створювати атмосферу «занурення» курсантів у реальну професійну діяльність відповідно до майбутньої посади, виховувати відповідальність за прийняті рішення, активізувати

співпрацю та компроміс, досягати сприятливої атмосфери в аудиторії.

Термін «кейс-стаді» походить від англійської case – випадок, ситуація, а отже, case-study – це є навчальний чи конкретний випадок, приклад. Ця технологія не належить до ігрових методів навчання, але її можна зарахувати до активно-ситуативного аналізу шляхом вирішення конкретних завдань [4].

На думку Н. Скопенко, використання технології кейс-стаді розвиває у студентів аналітичні, практичні та адміністративні здібності. Такий вид технології у вищих навчальних закладах сприяє також формуванню у студентів незалежного мислення, вміння формулювати та висловлювати власні думки, працювати в команді, досягати спільної згоди.

Кейс-стаді використовують у багатьох сферах, але на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням ця технологія набирає дедалі більшої популярності. Головною метою викладача у процесі впровадження цієї технології є не тільки вивчення змісту ситуації, але й знаходження різних рішень у процесі обговорення. Тож викладач формує професійні комунікативно-мовленнєві навички в курсантів [6].

У цьому смисловому полі привертає увагу позиція Т. Пащенко, відповідно до якої однією з основних функцій кейс-стаді є навчити студентів творчо підходити до вирішення складних ситуацій, котрі пропонує викладач. Під час інтерактивного навчання дослідник акцентує увагу на тому, щоб засвоєння матеріалу було ефективним, а це актуалізує необхідність створення комфортних умов в аудиторії через упровадження інтерактивного навчання. Саме воно на заняттях із фахових дисциплін у вищих навчальних закладах дає можливість студентам системно аналізувати ситуацію, формулювати власні думки, критично мислити, сприймати альтернативні думки, аргументувати конструктивність власних рішень, самостійно працювати, дискутувати з іншими студентами у групі, які беруть участь у вирішенні конкретної ситуації [5].

Науковець А. Долгоруков розрізняє декілька кейс-стаді: *ілюстративні* (мета таких кейсів – навчити наглядно та швидко приймати слушні рішення); *навчальні ситуації з формуванням проблеми* (у яких описуються ситуації в конкретний період часу, котру студенти діагностують, а після цього самостійно ухвалюють рішення); *навчальна ситуація без формування проблеми* (студентам дається більш складна ситуація, вона не є чітко виявленою, майбутні фахівці мають самостійно визначити проблему, вказати ефективні шляхи її вирішення); *прикладні вправи* (студентам дається конкретна ситуація, у якій вони повинні знайти шляхи вирішення проблем) [3].

За класифікацією Є. Агафонові кейс-стаді поділяються за *структурою* та за *обсягом*:

– **за структурою:** *структуровані кейси* (*highly structured case-studies*). Такі види кейсів містять мінімум інформації, конкретні факти; вони передбачають оптимальне вирішення проблеми; *неструктуровані кейси* (*unstructured case-studies*). Ці кейс-стаді містять багато докладної інформації, при цьому студенти мають продемонструвати вміння виділити тільки головну думку; *першовідкриваючі кейси* (*ground breaking case-studies*). Працюючи з такими кейсами, викладач слідкує за нестандартним мисленням студентів, за тим, яку кількість творчих ідей вони пропонують під час аудиторних занять.

– **за розміром:** *повні кейси* (в середньому 20–25 сторінок): вони виконуються протягом декількох днів під час командної роботи; *стислі кейси* (3–5 сторінок) розбираються під час аудиторної роботи, при цьому практикується спільна дискусія студентів і викладача; *міні-кейси* (1–2 сторінки) розглядаються колективно в аудиторний час, викладач їх використовує як ілюстрації до теоретичного навчання [1].

Підкреслимо, що науковець Ю. Сурмін наголошує на такому: кейс-стаді належить до активного виду навчання у вищих навчальних закладах. Науковець акцентує на таких принципово важливих особливостях кейс-методу, а саме:

- отримання ситуативних знань;
- різноманітність матеріалу;
- вияв творчих здібностей студентів і викладача;
- колективна праця студентів (обмін думками, дискусія, мозковий штурм, командна робота тощо);
- отримання та закріплення знань шляхом повного залучення до ситуації [7].

Щодо ефективності використання кейс-стаді на занятті з англійської мови науковець Г. Атанов зазначає, що багато що залежить від урахування потреб студентів, оскільки це визначає ефективність квазіпрофесійної діяльності та активність на занятті. Під потребами науковець розуміє стан і захоплення студентів. Спочатку з'являється потреба, потім формується мотивація у студентів, визначається мета заняття, формуються завдання, виконуються певні вправи, після цього викладач отримує заплановані результати [2].

На думку Т. Пащенко, у разі впровадження кейс-технологій у вищих навчальних закладах викладачеві треба дотримуватися таких основних принципів, як-от:

- внести кейс-стаді до навчальної програми підготовки майбутніх фахівців;
- використовувати кейс-стаді з іншими методами навчання;
- щоб кейс-технологія була ефективною на заняттях, викладачеві треба методично обґрунтувати її та описати її забезпечення на занятті;
- доцільно визначити конкретну потребу щодо застосування кейсів із фахових дисциплін у вищих навчальних закладах.

Використовуючи кейс-технології на занятті з англійської мови, викладач має сенс проводити його динамічно та активно, але це цілком залежить від мотивації та розвитку інтересів студентів. У процесі навчання у студентів формуються пізнавальні інтереси, в основі яких – потреба до оновлення та накопичення нових знань. Кейс-технологія не може існувати окремо від традиційних форм навчання, оскільки за допомогою традиційних методів у студентів формуються базові знання, вміння та навички. Але, застосовуючи лише традиційні методи навчання на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням, студенти не будуть повністю залучені до вирішення реальних ситуацій і практикувати набуті знання та вміння. Отож кейс-стаді повноцінно поєднуються з традиційними методами навчання на заняттях з англійської мови.

Використання кейс-технології на занятті з англійської мови передбачає декілька прийомів, а саме такі:

- аналіз (розгляд конкретних ситуацій);
- уявлення (отримання знань про ситуацію шляхом її моделювання);
- «мозковий штурм» (пошук ідей і пропозицій щодо вирішення ситуації);
- дискусія (обговорення ситуації та пошук оптимального варіанту вирішення проблеми) [5].

Щоб кейс-технологія була ефективною під час вивчення англійської мови за професійним спрямуванням, викладач має підготувати належне методичне забезпечення. Якісне методичне забезпечення впливає на розвиток ефективного іншомовного спілкування студентів. Перед виконанням ситуативних вправ викладач повинен підготувати завдання до виконання кейсів, щоб курсантам було простіше вирішувати запропоновані ситуації. Завдання можуть містити як відповіді на запитання, пошук варіантів вирішення ситуації, так і роботу в групах тощо.

На практичних заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням викладач використовує кейс-технології для закріплення засвоєного навчального матеріалу, а також для вдосконалення вмінь і навичок професійно-орієнтованої комунікації, формування мотивації у майбутніх судноводіїв під час самостійної роботи. Зазвичай викладач вибирає кейси, які підготовлені в письмовій формі; він також може підготувати відео- або аудіоматеріал. Після цього викладач намагається максимально наблизити курсантів до ситуації, тому всі приклади складені ним на основі реального досвіду на морі.

Наприклад, на занятті з англійської мови за професійним спрямуванням викладач пропонує курсантам case-studies за темою “*Mooring operation*”. Метою є проаналізувати те, як курсанти будуть застосувати набуті знання за пройденою темою та які рішення вони будуть приймати.

Damage Caused by Fouled Lines

The incident occurred during berthing operations. While the mooring lines were in use they became stretched and fouled in the engines, causing them to become taut and parted. Fortunately, the resulting recoil of the line ran vertically due to the 90 degree angle from the universal leads to the propeller. Luckily the stern tube seal was found not to be damaged. Nonetheless, the incident caused the vessel to go off-hire for repairs.

Викладач читає ситуацію два рази, при цьому курсанти роблять нотатки: кожен для себе занотує головне, після цього викладач дає декілька хвилин, щоб обміркувати ситуацію (де відбулася аварія, хто брав участь), проаналізувати її, провести дискусію в групі, вислухати думки інших, керуватись морськими правилами, знайти правильне рішення. Під час виконання цього завдання викладач виступає як спостерігач, він аналізує, які рішення приймають курсанти, чи не виникають у них спірні питання, дискусійні моменти. Якщо курсанти не можуть дійти згоди, тоді викладач приєднується до них і допомагає їм у вирішенні цієї проблеми.

Важливим є те, щоб викладач пропонував курсантам уважно прослідкувати за розвитком подій, виявити причини виникнення проблеми, окреслити ті запобіжні заходи, котрі допомагають запобігти жахливому випадку.

На заняттях викладач намагається якомога більше наблизити курсантів до реальних ситуацій, які трапляються в морі. Кейс-метод допомагає викладачеві визначити рівень професійної підготовки курсантів, їхні інтереси, продемонструвати знання професійної лексики, яка має бути інтеріоризованою задля її подальшої актуалізації в процесі іншомовного професійного мовлення.

Наприклад: *Case-Study:*

Flooding and sinking of general cargo/containership

During the early hours of the morning while a small containership was sailing, the engine-room bilge alarm sounded. The engine room was manned and the duty engineer noted a rising level of water below the bottom plates. The Master and Chief Engineer were called. By the time they both arrived in the engine-room, water had begun to cover the bottom plates. No pumps were started in order to pump out the water. No other actions were taken to reduce the flooding or the water level. The source of the flooding was not established. The engine-room was abandoned half an hour after the ingress was discovered, however no efforts were made to ensure that watertight doors leading to the port and starboard passageways connected to the engine-room were fully and effectively closed and battened down. The Master ordered that the ship be abandoned around 45 minutes after discovery of the flooding. The free-fall lifeboat was launched another

35 minutes later with all crew on board (at 0320hrs). Problems were encountered with the engine of the lifeboat, which failed after 5 minutes due to a clogged fuel filter. The crews were all seasick in the lifeboat.

The Master reboarded the ship from the lifeboat around 0830hrs and communicated with head off ice. By this time, the main deck was awash in front of the accommodation, but the emergency generator was still running. The entire crew was rescued shortly before noon by another ship. Although still afloat at 1700hrs, the ship eventually sank.

Курсанти повинні в дискусійній формі визначити, що трапилось і чому. Викладач може допомогти курсантам у вирішенні цієї ситуації, якщо він помічає розгубленість курсантів. Наприклад, він на дошці може записати ключові словосполучення (або слова у різнобій), які допоможуть курсантам.

Why did it happen?

– to take an immediate action, ballast tank, to be on duty, to reduce, the emergency bilge suction;

– engine – room, on arrival, the flooding, Chief Engineer;

– to remain afloat, watertight doors, to secure, to have sufficient stability, passageways.

What can you learn?

– to abandon the ship, safety of life, to help save the ship, the highest priority;

– contingency plan, to deal with, drills, to take actions, appropriate valve;

– to secure watertight doors, to be on board, personnel;

– to require testing, to undercover problems.

Також викладач може запропонувати курсантам картки зі словосполученнями, які висловлюють: згоду (**expressing agreeing**: I agree with you 100 percent; That's so rue; That's for sure; Tell me about it; You are absolutely right; Absolutely; That's exactly how I feel; I am afraid I agree with Nick; I have to side with Tim on this one; No doubt it; I was just going to say that; That sounds interesting.), незгоду (**expressing disagreeing**: I don't think so; No way; I am afraid I disagree; I totally disagree; I don't really feel like it; Well, I see things rather differently; I see your point, but...; That's not always true, That's sounds boring; Do you really think so; That's not always the case; No, I'm not so sure about that.), висловлювання своєї думки (**expressions opinion**: I believe; According to me; In my opinion; Personally I think; From my point of view; What I mean; I guess; Some people say that; It is generally accepted that; I hold the view that; Generally it is thought that; As far as I'm concerned; It seems to me that.), випад переривання (**expressions interruption**: Sorry to interrupt; Is it ok if I jump in for a moment; If I may interrupt; Do you mind if I add something; Can I throw my two cents in; Ummm, well not really; Are you telling that; Sorry to cut you off, but...; Let me finish what

I have to say first; Before you move on. I'd like to say something; Wait a minute.) та пропозицій (**making suggestions**: If I were.... I would....; Let's; Have you thought about; It would be a great idea to; a useful suggestion would be to; Maybe we should; A useful suggestion would be to; Another way to ... is; The situation would be improved to be).

За умов, коли в цій ситуації буде брати участь не лише викладач, а й офіцер із досвідом, тоді курсантам буде легше вирішувати схожі ситуації. Від офіцера курсанти будуть отримувати точні підказки, приклади з плавпрактики, коментарі, зауваження та рекомендації з його власного досвіду.

Висновки. Використання різноманітних технологій навчання розглядаються як складні, але ефективні засоби формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв на занятті з англійської мови за професійним спрямуванням. Щодо кейс-методів, то вони відкривають можливість для їх використання у навчальному процесі, оскільки цілком розширюють і доповнюють традиційні методи навчання. Метод кейсів формує та розвиває в курсантів вміння працювати в команді, нести відповідальність за отримані результати, розвиває навички діалогічного професійного мовлення, аргументування своєї думки та позиції. Використання кейс-технології на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах, а саме морських, дає змогу диверсифікувати ті вправи та завдання, котрі курсанти виконують на заняттях, наблизити їх до проблемних практико-орієнтованих ситуацій, що трапляються у майбутній професії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Агафонова Е.А. К вопросу о применении метода Case-study и использовании Интернет-ресурсов как активных методов обучения иностранному языку в техническом вузе. Молодой ученый. 2011. № 6. Т. 2. С. 114–116.
2. Атанов Г.А. Теория деятельностного обучения. Донецк: ДОУ, 2003. 104 с.
3. Долгоруков А.М. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения. URL: <http://www.vshu.ru/>.
4. Кейс-метод. Окно в мир ситуационной методики обучения (case-study). URL: <http://www.casemethod.ru>.
5. Пащенко Т.М. Застосування кейс-технологій у підготовці кваліфікованих робітників. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/8792/1/%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE2.pdf>.
6. Скопенко Н.С. Case-study – інноваційний метод навчання. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19785/1/12.pdf>.
7. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода / Под ред. д-ра социол. наук, проф. Сурмина Ю.П. Авторы: Ю. Сурмин, А. Сидоренко, В. Лобода, А. Фурда, И. Катерьяк, Кеси Меер. К.: Центр инноваций и развития, 2002. 286 с.